

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра психології

**Методичні вказівки до
написання кваліфікаційних робіт**
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 «Психологія»

Мукачево МДУ 2024

УДК 001.89:159.9(072)

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою
Мукачівського державного університету протокол №7 від 14.02.2024 р.
Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології протокол №7 від
29.01.2024 р.*

Рецензент: д.пед.н., професор, професор кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання Н.В. Теличко

M54

І.О. Корнієнко **Методичні вказівки до написання кваліфікаційних робіт** для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» / Укладач І.О. Корнієнко. – Мукачево: МДУ, 2024. – 38 с. (1,7 авт. арк.)

Анотація

Методичні вказівки розкривають питання організації написання кваліфікаційних робіт здобувачами вищої освіти освітнього ступеня «Магістр» спеціальності «Психологія». Дані вказівки висвітлюють мету і завдання студентських науково-дослідних робіт, вибір теми, організацію емпіричного дослідження, зміст розділів, вимоги до оформлення, порядок захисту та критерії оцінювання кваліфікаційних робіт.

Адресовано студентам, науково-педагогічним працівникам.

© МДУ © Корнієнко І.О. 2024

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Зміст та структура кваліфікаційної роботи	4
3. Робота над джерелами	9
4. Проведення емпіричного дослідження	10
5. Написання та оформлення основної частини кваліфікаційної роботи	12
6. Оформлення списку джерел	14
7. Оформлення додатків	15
8. Порядок захисту кваліфікаційної роботи	15
9. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи	18

ДОДАТКИ

Додаток А. Зразок оформлення титульної сторінки кваліфікаційної роботи	25
Додаток Б. Приклад оформлення змісту	26
Додаток В. Зразок оформлення посилань на використані джерела	27
Додаток Г. Подання голові державної екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи	28
Додаток Д. Завдання на кваліфікаційну роботу	30
Додаток Е. Рецензія на кваліфікаційну роботу.....	34

1. Пояснювальна записка

Кваліфікаційна робота є формою науково-дослідницької діяльності студента і має на меті формування навичок проведення теоретичних та прикладних досліджень.

Кваліфікаційна робота виконується здобувачем вищої освіти за визначеною і погодженою з керівником кваліфікаційної роботи темою. Керівництво кваліфікаційними роботами здійснюється викладачами кафедри психології. Тематика кваліфікаційних робіт повинна відповідати завданням підготовки студента до самостійної професійної діяльності і мати тісний зв'язок з запитами науки.

Студентам при написанні кваліфікаційної роботи необхідно оволодіти категоріальним апаратом психологічних дисциплін; ознайомитись з науковою літературою обраної тематики – виявити дискусійні питання та невисвітлене коло проблем; показати вміння аргументувати власну точку зору, узагальнювати, систематизувати та аналізувати отримані дані; забезпечити необхідний стиль викладу матеріалу, правильно оформити роботу.

Кваліфікаційна робота є завершальним етапом освіти випускника закладу вищої освіти. Написання кваліфікаційних робіт має на меті систематизувати, закріпити, розширити теоретичні та практичні знання зі спеціальності, виявити навички застосування цих знань при вирішенні конкретних наукових завдань. Майбутнім фахівцям важливо розвивати рівень самостійної роботи, опанувати методику дослідження та експериментувати, з'ясувати підготовленість до науково-дослідницької роботи.

2. Зміст і структура кваліфікаційної роботи.

Титульний аркуш;

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

Висновки до першого розділу

РОЗДІЛ 2 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Висновки до другого розділу

РОЗДІЛ 3 КОРЕКЦІЙНА ПРОГРАМА / ПРОФІЛАКТИКА / РОЗВИТОК

Висновки до третього розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Титульний аркуш кваліфікаційної роботи містить найменування навчального закладу; кафедри, де виконувалась робота; тему кваліфікаційної роботи; прізвище, ініціали автора роботи, курс, групу та спеціальність, прізвище, ініціали наукового керівника та рецензента; місто і рік виконання кваліфікаційної роботи (див. додаток А).

ЗМІСТ подають на другій сторінці кваліфікаційної роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема, вступу, розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків та ін. (див. додаток Б). Нумерація сторінок має бути вертикально симетрична. Для досягнення цього не варто користуватися пробілами, натомість використовувати таблицю з невидимими лініями або автоматичний список.

У **ВСТУПІ** обґрунтовується актуальність обраної теми, її особливості, значущість з огляду на соціальні потреби суспільства та розвиток конкретної галузі науки або практичної діяльності. Окремі пункти вступу попередньо визначаються на першій консультації з науковим керівником; остаточно оформлюється вступ після завершення роботи. За результатами роботи описуються такі пункти, як практична значущість, публікації, розкривається сутність і стан наукової проблеми (задачі) та значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Структурні компоненти вступу подають в рекомендованій нижче послідовності (кожний зі вказаних пунктів слід розпочинати з абзацу, назву пункту фіксувати та виділяти напівжирним шрифтом):

- **Актуальність дослідження.**
- **Об'єкт дослідження.**
- **Предмет дослідження.**
- **Мета дослідження.**
- **Завдання дослідження.**
- **Методи дослідження.**
- **База дослідження.**
- **Практичне значення одержаних результатів.**
- **Публікації, виступи на конференціях за час навчання (за наявності).**
- **Структура роботи.**

Актуальність дослідження.

Шляхом критичного аналізу та порівняння з існуючими розв'язаннями проблеми (наукової задачі) обґрунтовують актуальність та доцільність даної наукової роботи.

Об'єкт і предмет дослідження.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію. Предмет – це те, що міститься в межах об'єкта. Предмет дослідження – це відтворення об'єктивної дійсності, тих суттєвих зв'язків та відношень, які підлягають безпосередньому вивченню в роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Саме на предмет і спрямована основна увага дослідника, саме предмет дослідження визначає тему кваліфікаційної роботи.

Таким чином:

Об'єкт дослідження – частина об'єктивної реальності, яка на даному етапі стає предметом практичної і теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта).

Предмет дослідження є елементом дослідження, який включає сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкований людиною (суб'єктом) у процесі дослідження з певною метою в конкретних. Тема, об'єкт і предмет, мета і завдання дослідження перебувають у нерозривному зв'язку, у своїй сукупності вони зумовлюють зміст положень, що виносяться на захист.

Мета дослідження.

Мету кваліфікаційної роботи формують максимально лаконічно, але повно (власне формулюванню передують такі конструкції: «Мета роботи полягає в...», «метою кваліфікаційної роботи передбачено», «цим визначається мета кваліфікаційної роботи» та ін.). Як приклад, мета може бути сформульована таким чином: «Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному розгляді переживання депресивних станів людей похилого віку і корекційно-методичному плануванні роботи з ними в умовах лікувального закладу».

Завдання дослідження.

На конкретні завдання у досягненні поставленої мети, що вирішуються автором, вказують формулювання: «мета роботи передбачає розв'язання таких завдань:», «мета дослідження визначає її основні завдання» та ін. Завдання кваліфікаційної роботи подаються із нумерацією. Кожне положення зручніше починати зі слів: виявити, з'ясувати, описати, визначити, встановити, здійснити, сформулювати, висвітлити, показати тощо. **Кількість завдань має відповідати кількості розділів.** Кожний абзац висновку має висвітлювати результати вирішення кожного завдання.

До поданої вище мети кваліфікаційної роботи можуть бути актуальними наступні завдання дослідження:

1. Проаналізувати проблему переживання депресивних станів у науковій літературі та виявити їх особливості у людей похилого віку.

2. Дослідити взаємозв'язки між рівнем переживання депресивних станів у людей похилого віку та специфічними симптомокомплексами їх якостей особистості.

3. Розробити психолого-медичні засоби корекційної роботи з людьми похилого віку в умовах виходу на пенсійний відпочинок.

Методи дослідження.

Автор подає перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Необхідно визначати, що саме досліджувалося тим чи іншим методом.

Наприклад: *«Методи дослідження:*

теоретичні: теоретико-методологічний аналіз проблем самореалізації особистості, узагальнення, систематизація теоретичних даних;

емпіричні: бесіда, психодіагностичне тестування із використанням комплексу методик (особистісний опитувальник 16 РР Р. Кеттелла; «Рівень особистісної зрілості» Ю. З. Гільбуха; «Мотивація успіху-невдачі» А. Реана; «Маскулінність-фемінність» С. Бем; «Рівень самоактуалізації особистості» Ю. Є. Альошиної, Л. Я. Гозмана, М. В. Кроза); «Інтегральна задоволеність працею»); методи математико-статистичної обробки даних: t-критерій Стьюдента; лінійна кореляція Пірсона; U-критерій Манна-Уїтні).

База дослідження.

Зазначається навчальний заклад, організація (чи декілька), залежно від того, де проводилося дослідження, місто (село), область, кількісний і якісний склад вибірки досліджуваних.

Практичне значення отриманих результатів.

До результатів практичного використання в галузі психології належать нові методи, способи, методики, програми, вправи та ін., які використані або можуть бути використані у відповідній галузі, із зазначенням ступеня готовності до використання (в роботах організації або включені до навчально-методичної літератури).

Публікації за час навчання.

Автор кваліфікаційної роботи вказує публікації у фахових виданнях, статті, тези та наукові повідомлення як результат участі у конференціях, семінарах тощо. Дані подає згідно з вимогами до оформлення бібліографічного опису списку джерел.

Структура роботи подається у наступному форматі:

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що закінчуються висновками, загальних висновків, списку використаних джерел (78 найменувань, з них 7 – іноземними мовами) і 3-х додатків. Основний зміст викладено на 89 сторінках тексту. Загальний обсяг – 112 сторінок.

Варто пам'ятати, що сторінки, на яких розміщено виключно таблиці і графіки, не враховуються при підрахунку кількості сторінок основного змісту роботи. Наприклад, останньою сторінкою висновків є сторінка номер 93.

У **РОЗДІЛІ 1** наводяться основні теоретичні дослідження з теми, зазначається, хто з учених вивчав дану проблему, які ідеї висловлював. Визначаються сутність (основний зміст) проблеми, основні чинники (фактори, обставини), що зумовлюють розвиток явища або процесу, який вивчається. Наводиться перелік основних змістових аспектів проблеми, які розглядалися вченими. Визначаються недостатньо досліджені питання, з'ясовуються причини їх слабкої розробленості.

У **РОЗДІЛІ 2** дається стислий аналіз дібраного чи розробленого методичного інструментарію щодо вивчення проблеми, здійснюється кількісний і якісний аналіз результатів емпіричного дослідження проблеми. Здійснюються обґрунтований метою статистичний аналіз та інтерпретація отриманих результатів.

У **РОЗДІЛІ 3** обговорюються результати апробації розвивальних, профілактичних або корекційних засобів формуючого експерименту, надаються певні практичні рекомендації. Застосовуються методи математичної статистики для перевірки ефективності авторської програми чи методу.

У **ВИСНОВКАХ** узагальнюються результати теоретичного та експериментального дослідження відповідно до завдань. Висловлюються власні думки щодо перспектив дослідження проблеми.

До **СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ** включають публікації переважно останніх 5-10 років. Особливу цінність мають вітчизняні роботи останнього року.

У **ДОДАТКАХ** наводяться допоміжні формули, таблиці, схеми, графіки, діаграми, зразки документів, якщо вони суттєво полегшують розуміння роботи; корекційно-розвивальні програми, методи, вправи.

В кваліфікаційну роботу слід вкласти конверт для розміщення супровідних документів.

3. Робота над джерелами

Робота над темою, як правило, починається з ретельного пошуку і аналізу джерел, опублікованих з теми дослідження. Джерелом таких відомостей є каталоги бібліографічних відділів бібліотек, реферативні і бібліографічні видання. На основі цих даних студент складає перелік книг, збірників, журнальних статей, які необхідно опрацювати при підготовці кваліфікаційної роботи. Пріоритет рекомендується надавати найновішій літературі оглядового характеру, яка дає можливість звузити напрямки теоретичного пошуку.

Аналіз літератури включає:

- первинне ознайомлення з джерелом у цілому;
- уважне читання вдруге окремих розділів, що дає можливість виділити основний зміст;
- складання конспекту або виписки основних положень, цитат.

Конспект повинен бути коротким, ясным, повним і точним. Ясність і короткість викладу не повинні суперечити вимогам повноти і точності, без яких конспект перетворюється на записи з приводу прочитаної книги. Для досягнення більшої точності основні положення роботи необхідно записувати в формулюванні автора, вказуючи сторінку, на якій викладена думка, яка записується. Повнота конспекту досягається за рахунок фіксації основних положень роботи, відтворення логіки авторського викладу матеріалу.

Вся опрацьована література повинна бути систематизована і узагальнена в теоретичному розділі кваліфікаційної роботи. Особливою умовою фактичного матеріалу, який подається у науковій роботі є цитати, що органічно вписуються в текст кваліфікаційної роботи при аналізі позицій автора. Їх використовують з метою аргументації, точності передачі думки автора першоджерела, для ідентифікації поглядів при порівнянні різних точок зору тощо. Цитата - (лат. Cito - наводжу, проголошую) – дослівний фрагмент тексту, чийсь слова, що наводяться письмово, органічно доповнюючи текст роботи. Відштовхуючись від них, можна створити систему переконливих доказів, необхідних для об'єктивної характеристики явища, яке спостерігається і досліджується. Утрата чуття міри у використанні цитат може суттєво зашкодити кваліфікаційній роботі. Тому завжди, перед тим, як вдатися до цитування, автор повинен під різними кутами зору перевірити його доцільність, уникати псевдотлумачень джерел.

Окрім прямого цитування, часто застосовують переказ тексту першоджерела, що теж нерідко призводить до викривлення його змісту, тому текст-інтерпретація має бути ретельно звірений із першоджерелом. Науковий

етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу з наукової праці може спотворити зміст, закладений автором. Отже, слід бути особливо уважним у забезпеченні аргументації наукових позицій автором роботи через використання посилань.

Умовно, існуючі посилання на використані джерела можна поділити на три основних види:

- Для обґрунтування положень теоретичного аналізу, вибору методів дослідження необхідно вказати в тексті роботи номер джерела зі списку літератури у квадратних дужках. Наприклад: [17].

- При непрямому цитуванні (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, конкретним щодо оцінювання його висновків і давати відповідне посилання на джерело. Наприклад [25].

- При дослівному цитуванні після номеру джерела (через кому) вказується також номер сторінки, з якої взято даний фрагмент тексту. Наприклад, [17, с. 125] означає, що дана цитата наведена на 125-ій сторінці джерела, яке описане в списку під номером 17.

- При посиланні автора наукової роботи на думку ряду науковців подаються номери джерел і розділяються крапкою з комою. Наприклад: [2; 4; 7; 18; 24; 33].

4. Проведення емпіричного дослідження

В кваліфікаційній роботі передбачається проведення емпіричного дослідження, яке складається з наступних етапів:

- постановка проблеми, визначення предмета вивчення, мети, і завдань та уточнення головних понять;
- визначення емпіричних об'єктів дослідження (вибірка);
- розробка програми та алгоритму конкретного дослідження;
- вибір методів та підбір методик дослідження та/або випробування методики, перевірка її надійності за умови розробки авторської методики;
- збір первинної інформації, який супроводжується контролем надійності та вірогідності одержаних даних;
- якісна та кількісна обробка зібраних результатів;
- інтерпретація та пояснення результатів, формулювання висновків дослідження.

Першим етапом цього виду роботи є формулювання задач дослідження (на основі аналітичного огляду літератури). Наступним кроком буде вибір студентом методів і конкретних методик емпіричного дослідження. Емпіричне дослідження

може включати спостереження, експериментальні методи, дослідження продуктів діяльності, проведення бесід або інтерв'ю та інших методів. Вибір і обґрунтування адекватних методів дослідження є важливим і відповідальним етапом при проведенні емпіричного дослідження.

Після розробки плану емпіричного дослідження часто рекомендується проведення невеликого пілотажного дослідження на обмеженій групі обстежуваних. Таке дослідження дає змогу висунути чи уточнити гіпотези дослідження, виявити можливі труднощі, освоїти вибрані методики, оперативно скоректувати план досліджень, оптимізувати форми фіксації результатів. Пробний експеримент дає також можливість перевірити надійність вибраних методів дослідження, доступність інструкцій, придатність експериментального матеріалу, розробити критерії аналізу результатів дослідження.

Отриману первинну інформацію доцільно записувати за допомогою табличного редактора (Microsoft Excel, Google Sheets, LibreOffice Calc тощо). Результати за всіма використаними методиками доцільно розмішувати на одному листі, що значно полегшить підготовку даних для статистичного аналізу.

Заключним етапом емпіричного дослідження є обробка його результатів та здійснення кількісного та якісного аналізу.

Результати кількісного аналізу оформлюються у вигляді зведених таблиць, можуть ілюструватись графіками і діаграмами. Всі таблиці надписуються, нумеруються. Представлена в таблиці інформація повинна бути зрозумілою і при необхідності супроводжується поясненнями в тексті кваліфікаційної роботи.

Таблиці, які виконують пояснювально-ілюстративну функцію можуть використовуватись безпосередньо в тексті кваліфікаційної роботи. Таблиці з великими обсягами даних (більше 1с.) доцільно наводити в додатках.

Основна мета дослідження полягає в розкритті суті виявлених феноменів, встановлених причинно-наслідкових і кореляційних зв'язків, їх інтерпретації та поясненні. Ця мета досягається шляхом якісного аналізу отриманих даних.

На основі узагальнених результатів якісного аналізу і співставленні їх з завданнями дослідження студент формулює відповідні висновки. Це заключна частина кваліфікаційної роботи. У ній автор перераховує основні положення, які викладалися і доводилися у роботі. Висновки повинні бути короткими і змістовними.

Емпіричний розділ дослідження повинен відображати специфіку роботи в межах наукової галузі.

5. Написання та оформлення основної частини кваліфікаційної роботи

Основна частина кваліфікаційної роботи складається з розділів і підрозділів. Кожний розділ починають з нової сторінки. Підрозділ з нової сторінки **НЕ** починають. Розділи кваліфікаційної роботи повинні за своєю назвою відповідати завданням дослідження. Кожен розділ повинен містити короткі висновки, які узагальнюють результати дослідження, отримані автором.

В розділах основної частини подають:

- Огляд літератури за темою та вибір напрямків досліджень;
- Виклад загальної методики та основних методів досліджень;
- Емпіричну частину і методики досліджень;
- Відомості про проведені теоретичні та експериментальні дослідження;
- Аналіз і узагальнення результатів досліджень.

В першому розділі, як правило, викладаються результати теоретичного аналізу проблеми дослідження. У другому розділі найчастіше обґрунтовуються завдання і методи, вказуються особливості проведення дослідження, обґрунтовуються і детально описуються **тільки нові**, нестандартні процедури дослідження, але варто уникати переказу властивостей і особливостей відомих та загальноновживаних методик – доцільно здійснити посилання на літературне джерело. Головним контентом розділу має бути інтерпретація результатів кількісного, якісного та статистичного аналізу даних, отриманих в процесі дослідження. В третьому розділі подається опис та результати формуючого експерименту; короткий зміст програми корекції / розвитку / профілактики з відповідними доказовими результатами ефективності; рекомендації, поради, що побудовані на підставі проведеного дослідження.

У висновках дається стислий виклад результатів дослідження, а також можуть надаватись рекомендації з практичного використання його результатів. Кожен з таких висновків – це чітка відповідь на поставлене в дослідженні завдання (слід звіритися із завданнями, визначеними у вступі до кваліфікаційної роботи). У висновках вказується, які з поглядів на проблему отримали підтвердження, а які вимагають подальшого уточнення. У висновках також обґрунтовується, чи ставиться під сумнів необхідність і перспективність подальшого дослідження проблеми; пропонуються напрямки подальшої роботи.

Обсяг роботи повинен відповідати вимогам:

- кількість сторінок основного тексту: не менше **70**;
- кількість процитованих джерел: не менше **40**;

Основним текстом вважається обсяг від титульної сторінки до останньої сторінки висновків (перед списком використаних джерел).

Граничні пропорції частин роботи:

Вступ – 3 сторінки.

1 розділ – до 40 %, але **не більше** 25 сторінок;

2 розділ – від 30 %, але **не менше** 19 сторінок;

3 розділ – від 20 %, але **не менше** 13 сторінок;

Висновки до розділів – 1 сторінка кожний розділ (разом 3 сторінки).

Висновки – не більше 2 сторінок.

**Примітка: Якщо тема кваліфікаційної роботи спрямована у першу чергу на корекційний/профілактичний/тренінговий компонент граничні вимоги до 2 і 3 розділів можуть бути зворотними.*

Повний зміст програми (корекційної, тренінгової, профілактичної, консультативної, рекомендацій) рекомендовано подавати у додатках.

Приклад мінімально допустимих пропорцій роботи:

Титульна сторінка – 1 ст.

Зміст – 1 ст.

Вступ – 3 ст.

РОЗДІЛ 1 – 25 ст.

Висновки до розділу – 1 ст.

РОЗДІЛ 2 – 20 ст.

Висновки до розділу – 1 ст.

РОЗДІЛ 3 – 15 ст.

Висновки до розділу – 1 ст.

Висновки – 2 ст.

РАЗОМ – 70 ст.

Робота друкується шрифтом Times New Roman, 14 шрифтом (28-30 рядків на сторінку). Параметри сторінки: 3 см зліва, 1 см справа, та по 2 см зверху та знизу, абзацний відступ – 1,25 см, міжрядковий інтервал – 1,5.

Кваліфікаційна робота повинна бути зброшурована і мати міцну палітурку.

Титульна сторінка оформляється за зразком, що міститься в додатку А. На другій сторінці подається зміст роботи (див. додаток Б).

Заголовки структурних частин кваліфікаційної роботи (ВСТУП, НАЗВИ РОЗДІЛІВ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ) друкують великими літерами, по центру. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу (по лівому краю). Крапку в

кінці заголовка не ставлять. Відстань між заголовком (за виключенням заголовку пункту) та текстом повинна дорівнювати 1 інтервал.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знаку «№». Першою сторінкою кваліфікаційної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, але номер сторінки не ставлять; на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують в межах кожного розділу. Номер підрозділу (Наприклад: «2.3.») складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Потім, у тому ж рядку записується заголовок підрозділу. У кожному розділі може бути щонайменше два підрозділи.

Ілюстрації (схеми, графіки, діаграми та ін.) і таблиці необхідно подавати в кваліфікаційній роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці.

Таблицю або будь-яку ілюстрацію, розміри яких більше формату А4 рекомендовано подавати у додатках.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за виключенням ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатись з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією посередині.

Приклад: 2.1 Рівні тривожності....

Таблиці нумерують за тим самим принципом. Слово «Таблиця» та її номер розміщують по правому краю над таблицею. В наступному рядку подається малими літерами з першої великої посередині назва таблиці. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) пишуть: «продовження табл.» і вказують її номер. *Приклад:*

Таблиця 2.3

(вирівнювання по правому краю)

У тексті кваліфікаційної роботи повинні бути посилання на ілюстрації, таблиці.

6. Оформлення списку джерел

Список використаних джерел складається на основі робочої картотеки і відображає обсяг використаних джерел та ступінь вивченості досліджуваної теми, є «візитною карткою» автора роботи, його професійним обличчям, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою літературою та іншими

інформативними джерелами, які цитувалися в науковому дослідженні. «Список...» повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою.

Використані автором джерела подаються у списку, який слідує за висновками до кваліфікаційної роботи. Список використаних джерел формується одним із таких способів:

- у порядку появи посилань у тексті;
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків; - у хронологічному порядку.

Бібліографічний опис списку використаних джерел у роботі оформлюється за правилами Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати до вимог міждержавних і державного стандартів з обов'язковим наведенням назв праць. У «Списку...» зазначаються всі опрацьовані наукові джерела, на які є посилання в основному тексті кваліфікаційної роботи.

7. Оформлення додатків

Після списку використаних джерел до кваліфікаційної роботи включаються додатки. Кожний додаток повинен починатись з нової сторінки. Посередині рядка малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток. Якщо додаток продовжується на наступній сторінці, то зверху сторінки потрібно вказувати «Продовження додатку ...». Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер І, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б тощо.

Додатки повинні мати спільну з рештою роботи наскрізну нумерацію сторінок. Вимоги до оформлення таблиць, рисунків аналогічні до вимог оформлення в основній частині роботи.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи і підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад: *Додаток А.2* - другий розділ додатка А.

8. Порядок здачі та захисту кваліфікаційної роботи

Студент особисто здає прошиту кваліфікаційну роботу на кафедру у терміни, визначені графіком навчального процесу. Електронну версію студент здає разом з паперовою на електронному носії виключно у форматі *.doc.

Електронна версія роботи має складатися з двох частин, збережених у файлах:

- перший – основний текст роботи: від титульної сторінки до останньої сторінки висновків.
- другий – список використаних джерел і додатки.

Назва файлу повинна містити прізвища й ініціали студентів латиницею та номер частини роботи, наприклад:

PatskanT11.doc

PatskanT12.doc

На кваліфікаційну роботу науковий керівник пише відгук, в якому вказує на актуальність обраної проблеми дослідження, позитивні сторони роботи і самостійність виконання студентом кваліфікаційної роботи, а також аналізує недоліки роботи, оцінює структуру, зміст, форму і ступінь розкриття тих чи інших питань, використання статистичних та фактичних даних, оформлення роботи, дає конкретні рекомендації.

Після прочитання роботи науковим керівником робота може бути допущена до захисту. Відгук наукового керівника, а також його зауваження на сторінках тексту кваліфікаційної роботи є орієнтиром у підготовці до попереднього захисту роботи. У відгуку наукового керівника дається попередня оцінка у формі висновку: «Робота може бути допущена до захисту з оцінкою» або «Робота не може бути допущена до захисту». Завершується висновок наукового керівника зазначенням ступеня відповідності кваліфікаційної роботи вимогам до кваліфікаційних робіт.

На кваліфікаційну роботу дається зовнішня рецензія. Рецензентом призначають спеціаліста тієї галузі, з тематики якої виконано дослідження. Дані про рецензента: його прізвище, ім'я, по батькові, назва кафедри та назва навчального закладу, в якому працює рецензент вказуються по завершенню тексту рецензії. Підпис рецензента завіряється печаткою навчального закладу (установи), де працює рецензент.

Додатково до відгуку наукового керівника та рецензента у складі кваліфікаційної роботи надаються: подання голові екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи (додаток Г); завдання на кваліфікаційну роботу (додаток Д).

Готову кваліфікаційну роботу разом із висновками наукового керівника і рецензією передають до екзаменаційної комісії. На засіданні відбувається захист кваліфікаційної роботи.

Для захисту кваліфікаційної роботи студент повинен підготувати доповідь, яку йому належить оприлюднити на засіданні екзаменаційної комісії. Зміст доповіді покликаний розкрити суть, теоретичне й практичне значення результатів здійсненої дослідницької роботи.

Структурно доповідь складається з трьох частин, кожна з яких поділяється на самостійні смислові блоки, які повинні бути логічно взаємопов'язаними, репрезентувати єдність, що сукупно характеризує зміст здійсненого дослідження.

Перша (вступна) частина доповіді коротко повторює вступ кваліфікаційної роботи. У ній акцентують мету, завдання, методи, за допомогою яких отримано матеріал дослідження, а також коментують загальну структуру кваліфікаційної роботи.

Наступна – друга частина доповіді – є найбільшою за обсягом. Головне її завдання – послідовно, згідно з логікою дослідження, охарактеризувати кожний розділ кваліфікаційної роботи, звернувши особливу увагу на підсумкові результати і на критичні порівняння та оцінки.

Закінчується доповідь заключною частиною, яку формують, орієнтуючись на текст висновків роботи. У ній наводять загальні висновки у стислому вигляді.

Текст доповіді можуть супроводжувати презентація та/або додаткові матеріали (схеми, таблиці, графіки, діаграми), які автор використовує для підтвердження своєї позиції, обґрунтування висновків, запропонованих рекомендацій.

Після укладення тексту виступу доцільно підготувати відповіді на питання та зауваження наявні у відгуку наукового керівника та рецензента.

Починати відповідь на кожне запитання слід фразою «Дякую за поставлене запитання...» та відповідати від третьої особи множини: «Ми вважаємо...», «На нашу думку...» тощо. Відповіді мають бути короткими, чіткими й добре аргументованими. У них можна посилатися на текст роботи, що надає їм більшої переконливості, підкреслює достовірність результатів дослідження.

Доповідь студента не повинна перевищувати за часом 8 хвилин.

Оцінка кваліфікаційної роботи залежить від змісту, переконливості доповіді, її презентації на засіданні екзаменаційної комісії, компетентності студента з теми дослідження під час відповідей.

Захист кваліфікаційних робіт відбувається на засіданнях екзаменаційної комісії, порядок яких регламентується «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах».

Захист кваліфікаційної роботи здійснюється публічно. За своїм характером він є науковою дискусією, що відбувається у вимогливій, принциповій і водночас доброзичливій атмосфері з дотриманням вимог наукової етики. Головні його критерії стосуються аналізу достовірності, обґрунтованості зроблених у кваліфікаційній роботі висновків і наданих рекомендацій.

Процедура публічного захисту кваліфікаційної роботи включає:

- повідомлення про роботу студента, відгук наукового керівника та рецензію секретарем екзаменаційної комісії;
- доповідь студента про зміст роботи;

- запитання до автора і відповіді студента на запитання членів комісії із захисту кваліфікаційної роботи та осіб, присутніх на захисті;
- відповіді студента на зауваження, зроблені науковим керівником та рецензентом;
- розгорнута дискусія, у якій мають право брати участь усі присутні у залі; - заключне слово студента.

Захист кваліфікаційної роботи фіксується в протоколі екзаменаційної комісії. Оцінка з роботи виставляється на закритому засіданні екзаменаційної комісії і оголошується її головою студенту і всім присутнім на відкритому засіданні. Студент, який на захисті кваліфікаційної роботи отримав незадовільну оцінку, відраховується з вищого навчального закладу і йому видається академічна довідка.

Коли захист кваліфікаційної роботи виявився незадовільним, екзаменаційна комісія встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту ж тему з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену кафедрою.

Результати захисту кваліфікаційної роботи оцінюються за системою ECTS відповідно затвердженим і оприлюдненим критеріям оцінювання.

9. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи

Захист кваліфікаційної роботи оцінюється за наступними критеріями:

1. Формулювання вступних положень дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання).

«Відмінно» - об'єкт, предмет, мета, завдання, методи дослідження повністю релевантні темі, сформульовані чітко, лаконічно й повністю відповідають науково-методичним вимогам й науковим практикам.

«Добре» - об'єкт, предмет, мета, завдання, методи дослідження релевантні темі, проте містять несуттєві помилки, які не перешкодили досягненню мети дослідження, сформульовані достатньо чітко й відповідають науково-методичним вимогам з деякими неточностями й можуть бути вдосконалені.

«Задовільно» - об'єкт, предмет, мета, завдання, методи дослідження релевантні темі, проте містять суттєві помилки, які ускладнили, проте уможливили досягнення мети дослідження або недостатньо її розкрили, сформульовані нечітко й відповідають науково-методичним вимогам із суттєвими недоліками.

«Незадовільно» - об'єкт, предмет, мета, завдання, методи дослідження нерелевантні темі, що унеможливило досягнення мети дослідження, сформульовані нечітко й не відповідають науково-методичним вимогам.

2. **Обґрунтування методологічних засад роботи, науковий апарат.**

«Відмінно» - методичний й науковий апарат сучасний й повністю релевантний темі й меті дослідження, охоплено достатню вибірку, яка за соціально-демографічними параметрами повністю відповідає дібраним методам дослідження. Науковий апарат відповідає вимогам точності, надійності, чутливості.

«Добре» - методичний й науковий апарат релевантний темі й меті дослідження, проте має деякі недоліки, охоплено достатню вибірку, яка за соціально-демографічними параметрами відповідає дібраним методам дослідження. Науковий апарат відповідає вимогам точності, надійності, чутливості з певними огріхами.

«Задовільно» - застарілий методичний й науковий апарат релевантний темі й меті дослідження, має суттєві недоліки, охоплено недостатню вибірку, або яка за соціально-демографічними параметрами не повністю відповідає дібраним методам дослідження. Науковий апарат не відповідає вимогам точності, надійності, чутливості.

«Незадовільно» - застарілий методичний й науковий апарат загалом не релевантний темі й меті дослідження, охоплено недостатню вибірку, або яка за соціально-демографічними параметрами не відповідає дібраним методам дослідження.

3. **Глибина теоретичного аналізу дослідження.**

«Відмінно» - ключові найбільш сучасні вітчизняні й зарубіжні теоретичні роботи докладно розглянуті, основні концепції розкриті, ключові висновки відзначені, під час аналізу джерел виявлені й проаналізовані розбіжності та суперечності між різними підходами, що демонструє високий рівень критичності мислення.

«Добре» - доступна, сучасна вітчизняна й зарубіжна література ретельно досліджена, представлений досить повний огляд ключових теоретичних джерел; основні концепції та їх взаємозв'язки визначені на високому рівні, проте відсутній аналіз розбіжностей та суперечностей між різними підходами й концепціями.

«Задовільно» - літературні джерела базово проаналізовані, з вказівкою на основні теоретичні підходи без докладного їх розгляду; проаналізована застаріла література, обмежена за обсягом та не охоплює релевантні джерела.

«Незадовільно» - аналіз літератури є поверхневим, не виявляючи глибоких розумінь та взаємозв'язків між теоретичними підходами та / або не релевантний темі та меті дослідження.

4. Якість і аналітичність експериментальної частини. Застосування методів математичного аналізу, прогнозування, проектування тощо.

«Відмінно» - експериментальна частина виявляє глибокий аналіз, повністю відповідає завданням й меті, представляє аналітичний підхід до результатів та їхнього тлумачення. Графічний / табличний матеріал адекватно унаочнює отримані результати. Застосовані методи математичного аналізу обґрунтовані, релевантні завданням й меті дослідження, забезпечують розкриття сутності експериментальних даних. Дані якісно інтерпретовано й порівняно з результатами інших дослідників й проаналізовано.

«Добре» - експериментальна частина виявляє достатній аналіз, загалом відповідає завданням й меті, що дозволяє висловити обґрунтовані висновки, однак містить недоліки. Графічний/табличний матеріал адекватно унаочнює отримані результати. Застосовані методи математичного аналізу обґрунтовані, релевантні завданням й меті дослідження, забезпечують розкриття сутності експериментальних даних, проте їх застосування та / або інтерпретація має певні недоліки / неточності. Дані інтерпретовано, порівняння з результатами інших дослідників відсутнє.

«Задовільно» - рівень аналізу в експериментальній частині є базовим, але надає можливість зробити деякі висновки. Графічний/табличний матеріал слабо унаочнює отримані результати або взагалі відсутній. Методи математичного аналізу не застосовані й обмежується аналізом середніх / результатів окремих респондентів. Дані інтерпретовано із недоліками.

«Незадовільно» - аналіз результатів експерименту відсутній або такий, який не дає підстав для обґрунтованих висновків. Не відповідає темі/меті/завданням дослідження. Аналіз та інтерпретація відсутні.

5. Глибина розробки програм (корекційної, профілактичної та ін.), її інноваційність та перевірка ефективності.

«Відмінно» - розробка програми базується на глибокому аналізі психологічних надбань, враховує різноманітні аспекти корекції та/або профілактики, зокрема з огляду на теоретичні основи та використання різних методик, програма пропонує новаторські підходи до вирішення психологічних проблем або впроваджує існуючі ідеї з новими баченнями, здійснено повноцінну апробацію програми відповідно до параметрів вибірки, отримано позитивний обернений зв'язок від учасників, робота включає чіткий та науково обґрунтований й доказовий етап перевірки ефективності розробленої програми із застосуванням психометричних вимірювань та статистичного аналізу, який здійснено без помилок.

«Добре» - розробка програми враховує основні психологічні надбання з досліджуваної проблеми, проте може бути обмежена в деяких аспектах аналізу

(не враховано сучасні корекційні методи і практики, не враховано певні аспекти досліджуваного феномену, застосовано застарілі підходи тощо), програма містить окремі елементи інноваційності в психологічному контексті, можливо, застосовує існуючі методи з новим підходом, програму апробовано на відповідній вибірці й включає чіткий та науково обґрунтований й доказовий етап перевірки ефективності із застосуванням психометричних вимірювань та статистичного аналізу, проте наявні деякі обмеження в методології або обсязі збору даних.

«Задовільно» - результат програми відображає базовий рівень розуміння / вирішення психологічних проблем, проте є недостатньою у глибині аналізу/розроблення або впровадженні програмних корекцій, програма не має інноваційності, використовує виключно традиційні підходи до вирішення проблем і є набором широковживаних стандартних вправ, програму апробовано, перевірка ефективності здійснена на підставі порівняння середніх, статистичний аналіз не застосовано.

«Незадовільно» - розробка програми обмежена/відсутня та/або не враховує основні аспекти досліджуваної проблеми, зміст та структура програми не релевантні меті / темі дослідження, апробація відсутня, перевірка ефективності відсутня або не адекватна поставленим цілям та/або методам.

6. Обґрунтованість висновків та їх відповідність меті, завданням.

«Відмінно» - висновки повністю розкривають поставлені завдання, які у свою чергу доводять досягнення поставленої мети, сформульовані чітко, лаконічно й повністю відповідають науково-методичним вимогам.

«Добре» - висновки загалом розкривають поставлені завдання, які у свою чергу доводять досягнення поставленої мети, сформульовані чітко й відповідають науково-методичним вимогам з деякими неточностями й можуть бути вдосконалені.

«Задовільно» - висновки загалом розкривають поставлені завдання, проте не доводять (недостатньо доводять) досягнення поставленої мети, сформульовані нечітко й відповідають науково-методичним вимогам із суттєвими зауваженнями.

«Незадовільно» - висновки відсутні або не розкривають поставлені завдання та / або не відповідають меті або змісту роботи, сформульовані нечітко й не відповідають науково-методичним вимогам.

7. Відповідність оформлення роботи, списку літератури, додатків чинним вимогам.

«Відмінно» - робота оформлена відповідно до вимог стандартів та рекомендацій до оформлення; робота візуально приваблива та легко читається, містить

мінімальну кількість граматичних, орфографічних, стилістичних помилок; джерела оформлені згідно вимог, посилання на джерела у тексті не містять помилок.

«Добре» - робота загалом оформлена відповідно до вимог стандартів та рекомендацій до оформлення проте містить ряд огріхів; робота візуально приваблива та легко читається, містить невелику кількість граматичних, орфографічних, стилістичних помилок; більшість джерел оформлені згідно вимог, проте оформлення окремих має недоліки / невідповідності; посилання у тексті загалом відповідні джерелам, проте містять помилки.

«Задовільно» - робота загалом оформлена відповідно до вимог стандартів та рекомендацій до оформлення проте містить багато огріхів й невідповідностей; робота візуально неприваблива, містить велику кількість граматичних, орфографічних, стилістичних помилок; графічні зображення не акуратні; більшість зазначених джерел має недоліки / невідповідності; посилання у тексті загалом відповідні джерелам, проте містять багато помилок.

«Незадовільно» - робота не відповідає вимогам стандартів та рекомендацій до оформлення.

8. Якість захисту кваліфікаційної роботи: уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження; здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди. Загальний рівень підготовки студента, володіння культурою презентації.

«Відмінно» - зміст захисту кваліфікаційної роботи викладений стисло, послідовно та чітко, відображаючи сутність дослідження; кожен аспект дослідження викладено концентровано, при цьому деталі не втрачаються; студент проявляє майстерність у висвітленні своїх думок, підкріплених вагомими аргументами та доказами; доповідь визначає високий рівень підготовки студента і виявляє вміння виразно та культурно презентувати результати дослідження; наявна мультимедійна презентація розкриває основні результати роботи.

«Добре» - зміст захисту кваліфікаційної роботи викладений достатньо стисло, послідовно та чітко, відображаючи сутність дослідження проте деякі релевантні деталі / результати дослідження не артикульовано у доповіді; аргументи і докази здобувача не завжди послідовні; доповідь визначає високий рівень підготовки студента і виявляє вміння презентувати результати дослідження; наявна мультимедійна презентація розкриває основні результати роботи, проте містить недоліки.

«Задовільно» - зміст захисту кваліфікаційної роботи викладений непослідовно та нечітко, сутність дослідження слабо артикульовано у доповіді; відсутні аргументи і докази; доповідь виявляє суттєві огріхи у здатності презентувати

результати дослідження; мультимедійна презентація відсутня, або не здатна розкривати основні результати роботи.

«Незадовільно» - зміст захисту кваліфікаційної роботи не відображено у доповіді, сутність її результати дослідження незрозумілі; відсутні аргументи і докази; мультимедійна презентація відсутня, або не здатна розкривати основні результати роботи.

9. Обґрунтованість відповідей на запитання комісії.

«Відмінно» - студент володіє здатністю аргументовано захищати свої ідеї, пропозиції та погляди, використовуючи відповідні аргументи та факти.

«Добре» - студент володіє здатністю захищати свої ідеї, пропозиції та погляди, проте має складнощі з аргументуванням.

«Задовільно» - студент не завжди може висловлювати свої ідеї та погляди, проте веде бесіду у контексті запитань комісії.

«Незадовільно» - студент не дає відповідей на запитання комісії.

Кожен вказаний критерій оцінюється за національною шкалою.

У підсумку підраховується середньозважене (в даному випадку середньозважене рівне середньоарифметичному). Підсумкова оцінка виставляється за шкалами: національною, 100 бальною, ECTS і фіксується у протоколах засідання екзаменаційної комісії.

Оцінки, виставлені зовнішніми рецензентами та відгук керівника на кваліфікаційну роботу носять рекомендаційний характер.

Рекомендована оцінка керівника включає наступні критерії:

1. Актуальність дослідження.
2. Повнота аналізу теоретичної частини.
3. Повнота аналізу практичної частини.
4. Обґрунтованість висновків і рекомендацій.
5. Правильність оформлення роботи, списку літератури, додатків.

Оцінка за кваліфікаційну роботу виставляється в залікову книжку студента та заноситься в екзаменаційну відомість екзаменаційної комісії і засвідчується підписами всіх членів екзаменаційної комісії.

Узагальнені результати передбачають відповідність вказаним критеріям за національною шкалою:

«Відмінно» виставляється за кваліфікаційну роботу, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками за результатами теоретичного та практичного дослідження. Робота має позитивні відгуки наукового керівника та

рецензента. При її захисті студент показує глибокі знання з питань теми, оперує даними дослідження, вносить пропозиції за темою дослідження, під час доповіді вміло використовує презентацію, впевнено і докладно відповідає на поставлені запитання.

«Добре» виставляється за кваліфікаційну роботу, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками за результатами теоретичного та практичного дослідження. Робота має позитивні відгуки наукового керівника та рецензента. В рецензії рецензента є незначні зауваження. При захисті роботи студент показує знання з питань теми, оперує даними дослідження, під час доповіді використовує презентацію, відповідає на поставлені запитання. У структурі, мові і стилі роботи є лише незначні погрішності.

«Задовільно» виставляється за кваліфікаційну роботу, яка носить дослідницький характер, оформлена за вимогами, але має поверховий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. Робота має зауваження рецензента щодо змісту та методики. До захисту підготовлена презентація доповіді, але наочна інформація не завжди коментується. Основні тези роботи розкриті, але недостатньо обґрунтовані, нечітко сформульовано висновки, пропозиції і рекомендації. При захисті студент виявляє невпевненість, показує слабкі знання питань теми, не завжди дає вичерпні аргументовані відповіді на запитання.

«Незадовільно» виставляється за кваліфікаційну роботу, яка не носить дослідницького характеру, не має аналізу і не відповідає вимогам, які пред'являються до кваліфікаційних робіт. У роботі немає висновків або вони носять декларативний характер. У відгуках наукового керівника і рецензента є критичні зауваження. До захисту не підготовлена презентація доповіді. При захисті кваліфікаційної роботи студент припускає грубі помилки.

Кращі кваліфікаційні роботи відзначаються та рекомендуються до участі у конкурсах студентських наукових робіт і до друку публікацій, написаних на їх основі, в студентських збірниках.

Додаток А
Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

Кваліфікаційна робота

05 – Соціальні та поведінкові науки / 053 – Психологія / ОС «Магістр» /
ОПП «Психологія»

Тема

Виконавець: здобувач вищої освіти 2 курсу,
денної (заочної) форми навчання

(прізвище та ініціали)

Керівник _____

(прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

Мукачево – 20__ року

Додаток Б

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 «ЖИТТЄВИЙ ПРОСТІР ОСОБИСТОСТІ»: ОБҐРУНТУВАННЯ ВВЕДЕННЯ Й ТЕОРЕТИЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ	6
1.1. Феноменологія суб'єктності в контексті особистісної екзистенції	12
1.2. Зміст життєвого простору в дихотомії «зовнішнє – внутрішнє»	19
1.3. Категоріальний зміст поняття «життєвий простір» особистості	25
Висновки до першого розділу	30
РОЗДІЛ 2 ГЕНЕЗА ОПАНУВАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ	31
2.1. Методичні основи дослідження генези опанувальної поведінки особистості.....	31
2.2. Результати дослідження генези опанувальної поведінки	39
2.3. Математико-статистичний аналіз даних	49
Висновки до другого розділу	59
РОЗДІЛ 3 СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОПАНУВАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ	60
3.1. Теоретико-методологічні засади розвитку опанувальної поведінки	60
3.2. Методологічні принципи програми соціально-психологічного тренінгу опанувальних навичок	68
3.3. Апробація та результативність програми розвитку опанувальної поведінки особистості	80
Висновки до третього розділу	85
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89
ДОДАТКИ	94

Додаток В

Зразок оформлення посилань на використані джерела

У процесі пошуку конкретизації категорії «життєвий світ», ми опиралися на ідеї С.Д. Максименка, за яким життєвий світ є організованою сукупністю всіх об'єктів і явищ дійсності, пов'язаних з даним суб'єктом життєвими відносинами. При цьому лише межі відрізняють життєвий світ від об'єктивного світу в цілому: якщо останній містить у собі все суще, увесь універсум, то життєвий світ суб'єкта – лише якусь його частину [64, с.118]. Одиницею аналізу життєвого світу виступає життєвий сенс – об'єктивна характеристика «місця й ролі об'єктів, явищ і подій дійсності й дій суб'єкта в контексті його життя» [64, с.113].

Як фундаментальна філософська категорія, «життєвий світ» потребує перекладу на мову психологічної науки, предметом вивчення якої може стати лише її феноменологічний і діяльнісний аспекти. Беручи до уваги завдання означеного дослідження, особливу цікавість для нас становить перший, феноменологічний, оскільки він являє собою картину світу у свідомості суб'єкта, і містить у собі значеннєві сенси [61]. Власне, суб'єкт і сприймає цю картину світу як світ. Така позиція характерна для екзистенціальної психології й психотерапії й отримала назву «проект світу» [48, 52]. Схожі твердження можна знайти в індивідуально-центрованому психотерапевтичному підході, де людина розглядається як мешканець власного особистого суб'єктивного світу, а індивідуально сприйманий світ постає в якості єдиної реальності, що може бути пізнаною людьми. Віра ж в існування «реального світу», позбавленого особливостей і різноманіття, спричиняє неправильні переконання й може бути небезпечною для людства. Існує стільки реальностей, скільки існує людей [48, 61].

Додаток Г

Подання голові державної екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи

Мукачівський державний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

ПОДАННЯ

ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Направляється студент _____ до захисту кваліфікаційної роботи

(прізвище та ініціали)

за спеціальністю

053 Психологія

(шифр і назва спеціальності)

на тему: _____

(назва теми)

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються.

Декан факультету _____

(підпис)

Довідка про успішність

_____ за період навчання на факультеті

(прізвище та ініціали студента)

_____ з 20__ року до 20__ року повністю виконав(ла) навчальний план за напрямом підготовки, спеціальністю з таким розподілом оцінок за: національною шкалою: відмінно __%, добре __%, задовільно __%; шкалою ECTS: A __%; B __%; C __%; D __%; E __%.

Секретар _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Студент (ка) _____

Керівник роботи _____

(підпис)

“ ____ ” _____ 20__ року

Висновок кафедри психології про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри психології протокол

№ _____ від _____ 202_

Студент (ка) _____

(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри психології _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

“ _____ ” _____ 20__ року

Додаток Д

Завдання на кваліфікаційну роботу
Мукачівський державний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

ФАКУЛЬТЕТ гуманітарний
КАФЕДРА психології
ОСВІТНІЙ СТУПІНЬ магістр
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «Психологія»
ФОРМА НАВЧАННЯ денна/заочна

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри психології

« _____ » _____ 202X року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

керівник роботи _____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом Мукачівського державного університету від «___»
_____ 202__ року № _____

2. Строк подання студентом роботи _____.

3. Вихідні дані до роботи.

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

- _____ ;
- _____ ;
- _____ ;
- _____ ;
- _____ ;
- _____ ;

5. Перелік графічного матеріалу

6. Перелік методів (теоретичних, емпіричних) дослідження:

Теоретичні:

Емпіричні:

7. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Дата, підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			
3			

8. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Робота з літературними джерелами		
2	Вибір методів дослідження		
3	Проведення експериментального дослідження		
4	Інтерпретація та опис результатів дослідження		
5	Підготовка корекційної/розвивальної програми		
6	Апробація корекційної/розвивальної програми		
7	Формулювання висновків, підготовка до друку		
8	Підготовка доповіді / презентації		

Студент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Продовження додатку Д. Зразок заповненого завдання

Завдання на кваліфікаційну роботу

Мукачівський державний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

ФАКУЛЬТЕТ	<u>гуманітарний</u>
КАФЕДРА	<u>психології</u>
ОСВІТНІЙ СТУПІНЬ	<u>магістр</u>
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	<u>053 «Психологія»</u>
ФОРМА НАВЧАННЯ	<u>денна</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри психології

“XX” жовтня 202х року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Петричко Неонілла Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Психолого-педагогічні засади розвитку моральної поведінки дошкільників» керівник роботи Костю Світлана Йосипівна, к.психол.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом Мукачівського державного університету від “XX” жовтня 202х року № XX. 2. Строк подання студентом роботи 01 грудня 202хр.

3. Вихідні дані до роботи.

Метою дослідження є теоретичне вивчення та емпіричне дослідження розвитку моральних форм поведінки дошкільників, апробація шляхів та засобів їх цілеспрямованого формування в умовах навчально-ігрової діяльності. Здійснюється науковий пошук проблеми нормативності як основної характеристики поведінки дитини-дошкільника.

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

- види моральних форм поведінки у психологічній науці;
- вікові аспекти моральних форм поведінки дошкільників;
- чинники становлення моральних форм поведінки у дошкільному віці;
- психологічні особливості моральних форм поведінки дошкільників;
- типи та рівні оволодіння дошкільниками моральних форм поведінки;
- особливості та інструменти розвитку моральних форм поведінки дошкільників в експериментальних умовах навчально-ігрової діяльності.

5. Перелік графічного матеріалу

Презентація виступу MS PowerPoint.

6. Перелік методів (теоретичних, емпіричних) дослідження:

Теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення теоретичних засад досліджуваної проблеми.

Емпіричні: психолого-педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний та контрольний). Спостереження за спеціальною програмою та методика «Вибір», проєктивні методики та ігри: методика «Добре чи погано», гра «Сюжетні картинки», методика «Закінчи історію», методика «Неіснуюча тварина». Було використано методи математичної статистики – кореляційний аналіз, непараметричні методи порівняння вибірок, критерій Фішера.

7. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Дата, підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Костю С.Й. доцент каф. психології	18.10.202x	19.10.202x
2	Костю С.Й. доцент каф. психології	08.03.202x	10.03.202x
3	Костю С.Й. доцент каф. психології	06.05.202x	06.05.202x

8. Дата видачі завдання 12 жовтня 202x року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Робота з літературними джерелами	12.202x	
2	Вибір методів дослідження	02. 202x	
3	Проведення експериментального дослідження	03.202x	
4	Інтерпретація та опис результатів дослідження	04.202x	
5	Підготовка корекційної/розвивальної програми	05.202x	
6	Апробація корекційної/розвивальної програми	09-10.202x	
7	Формулювання висновків, підготовка до друку	10.202x	
8	Підготовка доповіді / презентації	11.202x	

Студент _____ **Петричко Н.М.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ **Костю С.Й.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Додаток Е. Зразок рецензії на кваліфікаційну роботу

**Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології**

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Спеціальність: 053 «Психологія». Освітній ступінь: «Магістр»

Студент (ка): _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи: _____

Науковий керівник: _____
(науковий ступінь, вчене звання, посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Обсяг роботи: _____ сторінок, з них _____ сторінки основного тексту.

Короткий зміст й актуальність кваліфікаційної роботи:

_____ (проблематика, яка досліджується та вирішується) Висновок щодо відповідності змісту кваліфікаційної роботи темі та заявленій меті:

Характеристика розділів кваліфікаційної роботи, рівень застосування останніх досягнень науки та передових методів роботи:

1. Якість виконання розділів роботи

А. Для теоретичної складової: (ступінь опрацювання літературних джерел, опис здобутків сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідників, відповідність меті та іншим складовим роботи);

Б. Для дослідницької складової: (висунення / підтвердження припущень, використання релевантних методів дослідження, рівень досягнення поставлених завдань, правильність і адекватність інтерпретацій);

В. Для корекційно-розвивальної складової: (сучасність і відповідність корекційної / розвивальної програми темі та меті, якість подання і опису запропонованих процедур, застосування методів перевірки ефективності)

2. Оцінка вступної частини і висновків: *актуальність, узгодженість теми і мети, правильність визначення об'єкту і предмету, відповідність висновків вступній частині та їх здатність узагальнювати та інтегрувати отримані результати.*

3. Оцінка оформлення, мови і стилю: _____

4. Загальний висновок: _____

5. Інші зауваження та рекомендації: _____

6. Рекомендована оцінка кваліфікаційної роботи: _____

Рецензент: _____

(вчений ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Продовження додатку Е. Зразок заповнення рецензії

Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Спеціальність: 053 «Психологія». Освітній ступінь: «Магістр»

Студент (ка): Іванов Петро Олексійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи: Проблема стресостійкості підлітків

Науковий керівник: к.психол.н., доц. Костю Світлана Йосипівна
(науковий ступінь, вчене звання, посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Обсяг роботи: 112 сторінок, з них 87 сторінок основного тексту.

1.Короткий зміст й актуальність кваліфікаційної роботи: Необхідність дослідження проблеми стресостійкості підлітків визначається реаліями сучасного суспільства, в якому є тенденція накопичування психологічної напруги і вдавання до антисоціальної поведінки, як одного з можливих способів позбавлення від стану фрустрації і напруги. У здатності долати стресові ситуації і формувати самоконтроль над агресивністю, стримувати агресивні акти велику роль грає розвиток психологічних процесів емпатії, ідентифікації та децентралізації, що лежать в основі здатності до розуміння інших людей і до співпереживання їм, що сприяють формуванню уявлення про іншу людину як унікальну цінність. Також, приймаючи до уваги велику кількість наукових областей, які вивчають проблеми стресу у психологопедагогічних аспектах роботи з сучасними підлітками, визначається необхідність описання реальних психологічних причин високої стресогенності школи, розкриття умов, механізмів становлення і засвоєння девіантної поведінки підлітками, а також засобів її запобігання і корекції. Все це обумовлює високу актуальність рецензованої роботи.

Висновок щодо відповідності змісту кваліфікаційної роботи темі та заявленій меті:

Зміст кваліфікаційної роботи повністю відповідає заявленій меті й частково відповідає поставленим завданням.

Характеристика розділів кваліфікаційної роботи, рівень застосування останніх досягнень науки та передових методів роботи:

2. Якість виконання розділів роботи

А. Для теоретичної складової: (ступінь опрацювання літературних джерел, опис здобутків сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідників, відповідність меті та іншим складовим роботі);

Кваліфікаційна робота підготовлена з використанням результатів сучасних досліджень вітчизняних і закордонних дослідників з теорій стресу, які дозволили автору здійснити глибинний теоретичний аналіз із зазначеної теми. Вивчення й аналіз сучасних інструментів дослідження стесостійкості дали можливість автору визначити специфіку проблеми в цілому, та в сучасній шкільній системі, зокрема. Великий масив інформації, представлений сучасними дослідженнями і проаналізований у роботі, дозволив виявити можливості попередження стресових ситуацій в школі та ефективного управління ними в умовах трансформаційних криз і невизначеності в умовах переходу до НУС. У вирішенні задач дослідження застосовувалися методи системного підходу, аналізу, синтезу, якісних (змістовних) і кількісних узагальнень.

Б. Для дослідницької складової: (висунення / підтвердження припущень, використання відповідних меті методів дослідження, рівень досягнення поставлених завдань, правильність і адекватність інтерпретацій);

Для проведення дослідженні автор використав шість методик, а саме: «Копінг-поведінка у стресових ситуаціях» (адаптований варіант Т.Л. Крюкової), «Опитувальник Рідера на виявлення рівня соціально-психологічного стресу», «Самооцінка психічних станів» (за Айзенком), «Мотиви вибору професії», «Шкала професійного стресу», «Опитувальник адаптивності до стресу» (В. Розов) Автор роботи здійснив ґрунтовний первинний аналіз, на підставі якого застосовано ряд статистичних методів: кореляційний аналіз, непараметричні методи порівняння вибірок: U-Критерій Мана-Уїтні, Н-критерій Краскала-Уолеса. Це, в свою чергу, дозволило стверджувати, що різноманітні фактори зовнішнього середовища, внутрішнього психологічного життя, індивідуальні особливості психіки, специфіка ситуацій взаємодії людини зі світом сприяють розвитку і прояву стресостійкості, як інтегральної властивості особистості людини. На основі кореляційного аналізу виявлено найбільш значимі компоненти, які визначають стресостійкість особистості школяра і можуть бути сенситивними тригерами корекції стресостійкості.

В. Для корекційно-розвивальної складової: (сучасність і відповідність корекційної / розвивальної програми темі та меті, якість подання і опису запропонованих процедур, застосування методів перевірки ефективності).

Автором висвітлено теоретико-методологічні засади розвитку стресостійкості особистості школяра, подано концептуальні засади та зміст програми розвитку стресостійкої поведінки, розкрито методичні принципи програми соціально-психологічного тренінгу стресостійкості, розкрито апробацію та результативність програми розвитку стресостійкості. На основі проведеного аналізу теоретико-методологічних концепцій розвитку стресостійкості було розроблено, апробовано й запроваджено соціально-психологічний тренінг, основним завданням якого є розвиток конструктивних стратегій впевненої поведінки. Результати апробації тренінгу дають підстави стверджувати про домінування тенденції до покращення навичок самокерування, що зумовлено насамперед широким включенням у зміст програми тренінгових занять компонентів, спрямованих на самоусвідомлення, самотворення, саморозуміння та рефлексію учасників Т-груп. На підставі результатів можна констатувати, що тренінг розвитку стресостійкості має достатньо високу ефективність.

3. Оцінка вступної частини і висновків: *актуальність, узгодженість теми і мети, правильність визначення об'єкту і предмету, відповідність висновків вступній частині та їх здатність узагальнювати та інтегрувати отримані результати.*

Вступ роботи виконаний з дотриманням всіх вимог поставлених до цього розділу: в ньому описується актуальність проблеми, визначено предмет і об'єкт дослідження. Визначено мету дослідження, відповідно до якої сформульовано завдання дослідження. Автором наведено

праці сучасних і закордонних науковці, які склали теоретико експериментальну основу дослідження. Висновки, запропоновані автором відображають зміст опрацьованого матеріалу, містять чітко визначену позицію, логічно і послідовно описують найбільш вагомні результати.

4. Оцінка оформлення, мови і стилю:

- графічне оформлення кваліфікаційної роботи частково (повністю) відповідає вимогам, виконано охайно.
- в оформленні списку джерел є наявна незначна (значна) кількість невідповідностей ДСТУ;
- у роботі наявна незначна (значна) кількість граматичних й стилістичних помилок та русизмів;
- технічні умови оформлення роботи (поля, абзаци, шрифти) дотримано у повному (неповному) обсязі.

5. Інші зауваження та рекомендації: Об'єкт і предмет дослідження не повністю відповідають темі роботи. Висновки не є чіткими та лаконічними та тільки частково розкривають досягнення мети і завдань дослідження.

6. Загальний висновок: Робота виконана на достатньому методичному рівні та є самостійним науковим дослідженням, що здійснене в науковому стилі з дотриманням всіх вимог, необхідних для даного виду робіт. Автором проведене експериментальне дослідження, яке дало змогу виконати поставленні завдання і розкрити мету дослідження у повному обсязі. Запропоновано і апробовано програму корекції, побудовану у формі соціально-психологічного тренінгу. Робота відповідає всім вимогам, які ставляться до даного виду робіт. При належному захисті робота заслуговує на позитивну оцінку.

Рецензент: _____

д. психол. н., проф. Курпатов Віталій Юрійович, професор
кафедри

(вчений ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Навчально-методичне видання

**Методичні вказівки до написання кваліфікаційних
робіт для здобувачів другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»**

Укладач І.О. Корнієнко

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої
продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ, 89600,
м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>